Obrazy a slova proti beznaději

Původ materiálu
Marta Sedláčková
Pořadí v lekci
43

Téma

Bůh jako počátek i konec

Cíl

- Předškolákům ukázat, že Bůh má první i poslední slovo, jak o tom svědčí první a poslední strany Bible.
- Představit knihu Zjevení jako krabičku poslední záchrany do zlé doby, která přináší Boží pohled, širší a obsáhlejší, než jsou naše možnosti.
- Uvažovat nad slovy a obrazy ze Zjevení a přivlastnit si je.

Pro učitele

Biblický text: Zj 1, Zj 21

Výkladové poznámky

Zjevení Janovo popisuje katastrofy jako realitu našeho světa, tyto hrůzy však nepřicházejí od Boha a nejsou to žádné Boží tresty. Bůh v těchto katastrofách mluví hlasem jemným a tichým a přichází do nich jako Beránek, trpící s trpícími.

Pro pochopení Janova zjevení obecně nabízí J. Mrázek tři poznámky:

a) Zjevení mluví snovou logikou, obrazy snů a nočních můr; to, co je ve dne nelogické, ve snu logiku dává (např. víme, že postava je někdo blízký, i když vypadá jinak).

b) Zjevení je srozumitelné především v kritických chvílích; je to dobrá zpráva do špatné doby, dává naději, nevzbuzuje strach. Pokud někdo Zjevením straší, nepochopil ho. Zjevení „mluví“ zvlášť tehdy, kdy to potřebujeme ve zlé situaci slyšet. Pokud k nám Zjevení „nemluví“, buďme vděčni za dobrou dobu.

c) Zjevení konkrétní zlou situaci zařazuje jako epizodu do světových dějin — ty se nevymkly Stvořiteli z rukou, mají smysl i cíl. Zažívaná zlá chvíle má svůj konec a z Božího pohledu na celek dostává smysl.

Alfa a omega (Zj 1,8) — počátek a konec (Zj 21,6) — první a poslední (Zj 22,13). Podle Jana je alfa a omega obraz pro Boží suverenitu nad světem i dějinami. Bůh dal všemu počátek, je původní, měl první slovo. Bude mít také slovo poslední, to, co začal, se nevymklo z jeho moci. Bůh je sice vládnoucí nade vším, ale to, co se děje mezi tím („písmena“ mezi alfou a omegou = lidské dějiny), nemusí být jeho vůle, jeho vláda tu nemusí být znát. Zde se nacházíme — Janovo zjevení nám pomáhá vidět celek.

Pro první kapitolu (vlastně pro celé Zjevení) je příznačné, že vedle sebe staví **dva různé pohledy** na tutéž situaci — lidský a alternativní Boží. Jan vyhnán na Patmos, přesto účasten na nebeské bohoslužbě. Malé rozptýlené křesťanské komunity Malé Asie mají svého zástupce u Boha (andělé), jako podle dobových představ měly jen ty největší národy, Bůh o nich ví (mají i svou „svíčku v nebi“– svícny). Křesťany, svírané pozemskou mocí a pronásledováním, má ve skutečnosti v ruce sám Kristus (hvězdy).

Syn člověka / Kristus se Janovi zjevuje jako ohromující, zářivý, plný světla, vpodstatě nepopsatelný (jsou to snové obrazy, přesně namalované by působily směšně). Představuje se opět jako první a poslední. Jako ten, kdo nás předešel ve smrti a předchází nás i ve vzkříšení. Jako ten, kdo má **klíče od hrobu** — může otevřít i podsvětí a dojít si pro nás. O smrti a životě rozhoduje ten, který sám utrpením a smrtí prošel. Začátkem i koncem jednotlivého lidského života je opět Bůh/Kristus.

Kapitola 21 navazuje na téma počátku a konce. Na konci nepřichází totální katastrofa (jak se vnímá v běžném použití slovo apokalypsa), ale **Boží znovustvoření** (Zj 21,1 viděl jsem nové nebe a novou zemi). Jde o jakýsi Boží „vzdoropodnik“. Moře, které vystupovalo jako zásobárna zla a stále nových oblud, do nového stvoření nepatří. Od Boha přichází také nový Jeruzalém, který je symbolem Božího přebývání mezi lidmi. Bůh sám je nejen smyslem a završitelem dějin, ale také těšitelem individuálních bolestí. **V Boží blízkosti už je jen život**, smrt tu nemá místo. Je to „hotová věc“ (Zj 21,6 Již se vyplnila.) Ten, kdo touží a žízní (ví, o sobě, že mu něco chybí), bude napojen samotným Bohem. „Na konci“ není nějaká událost, ale osoba, Bůh sám.

Úskalí

Zjevení Janovo je kniha naděje, nikoliv strašení, tomu odpovídají i vybrané texty.

Děti a jejich přístup k hrozivým a zlým událostem: Mladší děti si neuvědomují hrůzy světa a definitivnost smrti (pohádkové vnímání: zabiju tě, pak se zase oživíš). Jakmile však si tuto

konečnost uvědomí, jsou ke skutečnosti smrti, možnosti ekologické katastrofy, konce světa atd. velmi citlivé. Je třeba se soustředit na naději — konec není nějaká katastrofa nebo událost, konec je Bůh, setkání s Bohem.

Odkazy

Mrázek, Jiří: *Zjevení Janovo.* Praha: Centrum biblických studií AVČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2009.

Odkazy na starší přípravky, pracovní materiály a další najdete pod textem úlohy.

Pro děti

Závěrečnou úlohu lze zpracovat jako bohoslužby pro celý sbor. Navržené činnosti lze kombinovat. Na prosté vyprávění pro předškoláky lze navázat samostatnou činností pro děti (viz mladší a starší školní) během běžného kázání pro dospělé. Nebo příběhové zpracování pro mladší děti doplnit krátkým rozvinutím tématu pro dospělé, atd. Při běžné nedělní škole využijte úvod pro mladší školní (víte, co je to kápézetka?) jako okénko do bohoslužeb.

Předškoláci

Vyprávějte podle naznačeného schématu pomalu a soustředěně, před sebou na zemi nebo na stole budete vytvářet pomocí předmětů obraz, využijte různé figurky, zvířátka, obrázky, případně je můžete vystříhat z barevné plsti. Všechny pomůcky mějte nachystané v košíku nebo krabici tak, jak půjdou za sebou. Pokud nechcete chystat pomůcky, lze totéž kreslit pomocí černé a barevných fix, budete potřebovat akorát Bibli a velký (balící) papír. Tempo, při kterém vyprávíte a kreslíte zároveň, je právě akorát vhodné. Celou aktivitu lze také vytvářet na nástěnce nebo flanelografu (vhodné při využití při společném shromáždění pro celý sbor). Dají se také vybrat obrazy z karet Obrazy života apod.

Jste připraveni slyšet dnešní vyprávění? *Počkejte, až se děti soustředí. Rozložte před sebou šátek, nebo kus látky (kulatý), případně papír.*

Vezměte Bibli a ukažte ji dětem, držte ji tak, aby ji viděly správně, ne vzhůru nohama. Tohle je Bible.

Bible je plná slov o Bohu a o lidech. *Prolistujte Biblí a položte ji před sebe.*

Na začátku, na prvních stránkách Bible (*otevřete Bibli na prvních stranách Genesis*) se píše: Hlavní slovo má Bůh. Řekl a stvořil svět. Byl to dobrý svět. Se sluncem a měsícem (*skládejte*

nebo kreslete vedle Bible, na vaši pravou stranu to, o čem mluvíte), s rostlinami, květy a plody, se zvířaty — rybami, savci i ptáky. Byli tu i lidé (*figurky nebo obrázek pro muže a ženu*). *Prohlédněte si, co jste vytvořili:* Ano, Bůh stvořil dobrý svět.

Listujte Biblí. Bible je plná slov a příběhů o Bohu a lidech.

Lidé umí říkat i zlá slova (*kreslete před sebe, před Bibli, např. pusu s blesky, či pokládejte vystřižené blesky z černé plsti či papíru*). Dokáží si navzájem velmi ubližovat (*kreslete nebo ukazujte a pokládejte před sebe obrázek např. ruky v pěst, meče, tanku*).

Když nepustí člověk Boha ke slovu, když Boha neposlouchá, je příběh lidí plný zla. *Kreslete, nebo pokládejte velké mraky vystřižené z tmavého materiálu (papír, plst).*

Vždycky se ale naštěstí najde někdo, kdo Boha poslouchá. Kdo má rád Boha i lidi. Takoví lidé přinášejí do světa dobro a lásku. *Do obrazu před sebe vložte/nakreslete srdce.*

Prohlédněte si, co jste vytvořili: Jak tohle skončí? Vyhraje ve světě dobro, nebo zlo? Není těch dobrých moc málo? *Odmlčte se.*

Listujte Biblí na poslední kapitoly knihy Zjevení. Na konci, na posledních stránkách Bible se píše: Hlavní slovo má Bůh. Stvořil svět a nikdy ho neopustil. I když zlo někdy vyhrává, poslední slovo má dobro, poslední slovo má Bůh. Bůh všechno pokažené obnoví. *Do obrazu na podlaze nebo na stole můžete vlevo od Bible vložit a zapálit malou čajovou svíčku; nakreslit nebo vložit obrázek světla, zářícího města, obraz Ježíše jako Dobrého pastýře či Beránka apod.*

Nyní budete citovat některé (upravené, zjednodušené) verše ze Zjevení. Zároveň budete kreslit či po jednotlivých barvách pokládat do obrazu duhu (na zemi či stole využijte plstěné pruhy nebo stuhy, na flanelografu si připravte duhu rozdělenou na jednotlivé barvy), duha by měla dosahovat od „začátku“ do „konce“, překlenout vše „dobré i zlé“ ve vašem obraze. Pokud kreslíte na zemi či stole, z pohledu dětí bude oblouk obrácený, jako miska. Na flanelografu bude normálně, nahoře.

V Bibli se píše:

Bůh říká: Já jsem počátek i konec. Zj 21,6 *(Rozviňte či kreslete zprava (stvoření) doleva (obnovené stvoření) červený oblouk duhy.)*

Bůh říká: Tomu, kdo žízní, dám napít zadarmo z pramene vody živé. Zj 21,6 — *oranžový*.

Bůh říká: Mám klíče od smrti i hrobu. Zj 1,18 — žlutý.

Bůh říká: A smrti již nebude, ani žalu ani nářku ani bolesti už nebude — neboť co bylo, pominulo. Zj 21,4 — *zelený*

Bůh říká: Budu s lidmi, a setřu jim každou slzu s očí. Zj 21,3–4 — *modrý*

Bůh říká: Já jsem počátek i konec. Zj 21,6 — *fialový*

V tichu chvíli setrvejte.

Ptejte se: Co se vám na příběhu nejvíc líbilo?

Pomůcky: Bible, obrázky nebo figurky a další předměty, látková či papírová duha. Případně fixy a papír.

Mladší školní děti

Víte, co je to KáPéZetka? Máme tady nějaké skauty nebo táborníky, kteří by to věděli? KáPéZetka je Krabička poslední záchrany. Víte, co v ní musí být? Má ji dokonce někdo s sebou? *(Ideální je mít tuto akci s někým domluvenou nebo ji vytáhnout z kapsy sám.)* Krabička poslední záchrany bývá malá krabička, ve které jsou třeba sirky, svíčka, knoflík, jehla a niť, náplast, provázek, tužka, trochu peněz… Taková krabička se normálně válí v batohu, možná si říkáte, proč ji s sebou máte. Ale jak se hodí, když se dostanete do nějaké zapeklité situace, něco se pokazí, ztratíte se, zmoknete, zraníte se… Už už byste třeba začali propadat strachu a beznaději, že to nemůžete zvládnout, ale pak si vzpomenete, že v batohu máte malou krabičku, která by vám mohla pomoci. Najednou všechno vidíte jinak — i když jste třeba stejně zmoklí a mokří, už víte, že si budete moc rozdělat oheň. Nebo si ve tmě rozsvítíte svíčku. Nebo zalepíte rozbité koleno. Najednou to všechno vypadá daleko nadějněji. Že se nakonec najdete, dojdete domů, usušíte nebo potkáte někoho, kdo vám pomůže. Že to prostě všechno dobře dopadne.

A víte, že v Bibli máme taky takovou kápézetku? Je to jedna kniha, kterou v té Bibli nosíme, moc často ji možná ani nečteme, ale ona tam čeká, aby nám dodala naději ve chvíli, kdy to kolem nás nebo s námi bude vypadat opravdu špatně. Ta kniha se jmenuje Zjevení Janovo a je úplně na konci Bible. My si o ní něco povíme, trochu si z ní přečteme. A vy si zapamatujete, že v té Bibli je, a kdyby vám bylo špatně, můžete si ji otevřít a najít v ní naději.

Ten, kdo tu knihu napsal, se jmenoval Jan. A byl opravdu ve svízelné situaci. Byl pro svou víru pronásledován. Dostal se až na ostrov Patmos. Je dost možné, že tam byl jako vyhnanec, že to bylo takové vězení na ostrově. Ale i když to bylo vězení, tak na ten ostrov chodila pošta a dostávaly se tam zprávy o ostatních křesťanech.

Jenže to byly zprávy dost smutné — jak je pronásledování krutější a krutější, křesťany hází jako potravu lvům a zabíjejí je i jinými způsoby. Také že jsou lidé různě šikanováni a vyháněni z domova, když se zjistí, že jsou křesťané. A někteří křesťané už v tom pronásledování

selhali — báli se totiž tak, že radši řekli, že v Ježíše nikdy nevěřili. A samozřejmě k Janovi dolehly i zprávy o válkách, ve kterých umírají lidé, i ti úplně nevinní, protože vždycky jsou někde nějaké války a neštěstí.

A Jan neuměl svým bratrům a sestrám pomoci, protože sám byl také pronásledovaný. Možná se každý den modlil za ostatní křesťany, ale žádnou změnu neviděl. A možná byl i na Boha naštvaný: Jak to, že se to děje? Pane Bože, proč pronásledují ty, kdo tě mají rádi? Proč to dopustíš, takové zlo?! A Bůh mu odpověděl.

Jednou večer, když šel spát (nebo to bylo v poledne?), se to stalo. Bylo to jako sen, ale nebyl to sen. Bylo to skutečné a zároveň to bylo něco úplně jiného než to, co zažíval každý den. K Janovi přišel anděl a řekl mu: Pojď se mnou, Bůh ti chce ukázat svět, jak ho vidí on. A ty o tom pak napíšeš i ostatním křesťanům.

Bylo to, jako by se vznesl nad ten ostrůvek a viděl celý svět. A jako kdyby viděl nejenom dnešek, ale také včerejšek a předvčerejšek, a taky zítřek a všechny dny, které teprve nastanou. A to všechno najednou. Janovy oči viděly války a zlé vládce, kteří pronásledují křesťany, a že když jeden odejde nebo je svržen, hned se objeví další krutovládci. Janovy oči viděly slzy a utrpení jednotlivých lidí, a bylo to moc slz a moc bolesti. Jenže pak celý ten svět uviděl i Božíma očima. Viděl, že Bůh byl dřív, než vznikl svět, že Bůh byl na začátku. Že Bůh byl začátek. A že svůj svět nikdy neopustil. Viděl, jak Bůh bojuje každý den proti zlu a poráží všechny ty kruťáky, a dělá to stále a znovu, a nakonec pak přivazuje ďábla jako psa k boudě, aby už nemohl rozpoutávat další zlo. Viděl Ježíše, jak s velkým klíčem odemyká vězení, které si zřídila smrt, a všechny vede k Bohu, do života. A Jan viděl, jak sám Bůh každému osušil slzy. A ještě mnoho dalšího viděl Jan a všechno to zapsal. A viděl a slyšel taky, že Bůh je nejen začátek, ale také konec. Že je to on, s kým se na konci setkáme a kdo je stále s námi.

Když pak všechny obrazy pomalu pohasínaly, ptal se Jan nevěřícně: Je tohle všechno pravda? Kdy se to stane? A dostal na to odpověď od Ježíše: Věř mi, to, co jsi viděl, to je hotová věc. Bůh zvítězil nad zlem i nad smrtí.

Jan sednul ke stolu a psal všechno, co viděl a slyšel, a pak to opsal na další papír a ještě jednou a ještě a ještě. A druhý den poslal do všech sborů, které znal, tuhle zprávu: Bůh je počátek i konec. I když to teď ještě nevypadá, zvítězil nad zlem. Život porazil smrt. Světlo je silnější než tma. Držte se této naděje. Bůh je s námi.

A ve sborech si to četli, když jim bylo dobře a radovali se z té zprávy. A četli ji, i když jim bylo tak zle, že už si mysleli, že to nevydrží. A ta slova byla jako taková krabička poslední záchrany: Bůh zvítězil. Je to hotová věc.

Pokračovat můžete s následující činností:

Vytiskněte povzbuzující a útěšná slova ze Zjevení, můžete vytisknout i dvakrát. Dejte dětem k dispozici, ať si každý vybere jeden verš. K tomuto verši ať si vybere jednu nebo více obrazových karet (Obrazy života — život v obrazech), která verš nějak vystihuje — krom velkých barevných karet můžete mít připraveny i zmenšené černobílé (viz předloha ke kopírování v knize Obrazy života — život v obrazech na str. 149nn, které se dají nalepit na papír k vybranému verši). Druhá strana bude pro jejich vlastní myšlenky, zadání může znít nějak takto: Vyberte si verš z Bible, je z knihy Zjevení Janovo, o které jsme si vyprávěli. Vyberte si k němu obraz, který verš vystihuje nebo je mu nějak blízký. Na druhou stranu papíru napište své vlastní myšlenky, které vás k tomu napadají, ať už k biblickému verši nebo ke obrazové kartě. Můžete vysvětlit, jak tomu rozumíte, ale také napsat svůj vlastní verš, slovo, svou vlastní myšlenku, svou vlastní moudrou větu.

Pomůcky: Vytištěné věty ze Zjevení, barevné karty *Obrazy života — život v obrazech*, jejich černobílé malé kopie, psací potřeby.

Starší školní děti

Starším dětem můžete rozdat text básně švýcarského básníka Kurta Martiho, uveďte třeba takto, případně rozdejte pracovní list:

Když uvažoval farář a básník Kurt Marti o biblických textech, které mluví o novém nebi a nové zemi (jako je například verš ze Zjevení 21,1 „A viděl jsem nové nebe a novou zemi, neboť první nebe a první země pominuly a moře již vůbec nebylo.“), napadla ho tato báseň o dvou slokách:

nebe které je

není

nebem které přijde

když

nebe a země

pominou

nebe které přijde

je

přicházející pán

když

pánové země

odešli

Později ji ještě doplnil o další sloky. Uvažujte také o novém nebi a nové zemi, které viděl Jan, a napište své vlastní pokračování.

O novém nebi a nové zemi můžeme uvažovat tak, že říkáme, jaké nebudou, co do nich rozhodně nesmí vstoupit, jaké budou, co v nich bude dobrého a krásného.

Dětem krom stávajícího textu můžete rozdat i text s řádky k doplnění, každý může napsat více slok:

nebe které přijde

není

…

nebe které přijde

je

…

Pomůcky: Vytištěné pracovní listy, psací potřeby.

Přesah

Teologizování pro děti: S dětmi se můžete zamýšlet nad biblickými verši a otevřenými otázkami. Bůh říká: Já jsem Alfa i Omega, počátek i konec. (Zj 21,6) Představ si, že by Bůh byl jen začátkem, co by to znamenalo?

Nebo: A viděl jsem nové nebe a novou zemi, neboť první nebe a první země pominuly a moře již vůbec nebylo. (Zj 21,1) Proč musí být nebe i země nové?

Alfa a omega: Naučte se psát alfu a omegu, ukažte si celou řeckou abecedu. Ukažte si obrazy nebo dřevořezby, které obsahují alfu a omegu a zdobí některé naše modlitebny nebo kostely.

Liturgie

Písně

Pán říká: Já jsem první i poslední; *Ó, hleď, jak nádherné město* (SV 226); *Zjevení 21* (SV 260); *Nová země* (SV 223); *Může být, že padne vše* (EZ 629); *Chvalte Pána* (EZ 616); *Bůh první slovo má* (EZ 615)

Biblický text k zapamatování

Já jsem Alfa i Omega, počátek i konec. (Zj 21,6)

Rituál

Na konci setkání můžete společně zapsat do plakátu slovo nebo větu, která vystihuje poselství dnešního setkání se Zjevením.

Na začátku nebo na konci setkání můžete recitovat verš z 1 Kor 13,13: A tak zůstává víra, naděje, láska — ale největší z té trojice je láska.

Okénko do bohoslužeb

Využijte téma krabičky poslední záchrany, jak je to navrženo v práci pro mladší školní děti — domluvte se však s učiteli nedělní školy. Využijte první odstavec a pak se ptejte, zda vědí, že v Bibli máme také takovou kápézetku. Odpověď nechte až do nedělní školy.

Modlitba

Bože, jsi počátkem — děkujeme ti. Bože, jsi koncem — děkujeme ti. Nemusíme se bát, nemusíme si zoufat. Setkáme se s tebou. Děkujeme ti.

Kam dále
Píseň „Pán říká: Já jsem první i poslední“ z připravovaného zpěvníku
Pracovní list pro starší školní děti
Verše ze Zjevení (k činnosti pro mladší školní děti)
Odkaz na píseň
Ó hled' jak nádherné město (SV226)
Pomine země v suchopár proměněná vidinami
Nova země, nové nebe (SV223)
Může být, že padne vše
Chvalte Pána, chvalte Pána, vždyť je dobrotivý

Bůh první slovo má, z tmy světlo povolává

Cílová skupina

Předškolní

Mladší školní

Starší školní

Katechetické cykly

Dál přece nejdeme sami IV (s apoštoly, s Janem a celou církví)

Biblický odkaz (kat)

Zjevení 1

Zjevení 21